

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук

Філімонової Тетяни Володимирівни

на дисертаційну роботу Кучай Алли Іванівни

«Формування готовності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності»,

подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами.

Аналіз змісту дисертації Кучай Алли Іванівни свідчить про те, що представлене дослідження присвячене актуальній проблемі формуванню готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у власній професійній діяльності.

На сьогоднішній день, для сучасної системи вищої освіти, проблема якісної підготовки фахівців є однією з ключових. Оскільки у світі склалася ситуація конкуренції, і просто освіта нічого не вирішує, адже гарантією багатства і процвітання будь-якої країни є освічений фахівець, який сприятиме створенню сучасної економіки і суспільних відносин, розвитку соціальної та культурної сфер суспільства тощо.

Пріоритетом є підготовка в закладах вищої освіти конкурентоспроможних, креативних, соціально адаптованих та ініціативних майбутніх педагогів дошкільної освіти, здатних до професійного зростання, саморозвитку, спроможних удосконалювати власну освітню діяльність відповідно до потреб держави і громади, опановувати педагогічні інновації, застосовувати інтерактивні педагогічні технології. Зміни в концептуальних основах та змісті сучасної освіти в Україні зумовлюють соціальну потребу в підготовці нового покоління педагогів, зокрема педагогів закладів дошкільної освіти.

Так, у Національній доктрині розвитку освіти, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, в Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти зазначено, що необхідно проводити підготовку та виховання педагогічних кадрів, які в майбутньому будуть працювати на засадах інноваційного підходу до організації навчально-виховного процесу, дитиноцентризму, власного творчого безперервного професійного зростання тощо.

Дисертацію виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини «Удосконалення змісту, форм та методів професійно-педагогічної підготовки дошкільних фахівців у закладах вищої освіти на засадах компетентнісного підходу» (реєстраційний номер 0111U007533). Тему дослідження затверджено на засіданні вченої ради Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 6 від 29 листопада 2016 р.).

Тож дисертаційна робота Кучай А. І. є безперечно своєчасною.

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

На нашу думку, вагомим науковим результатом дисертації Кучай Алли Іванівни є аналіз наукових здобутків із проблеми формування готовності майбутніх педагогів ЗДО до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності. Дисертанткою визначено поняття «готовність майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності» як інтегральну сукупність особистісних якостей майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти, професійних і ділових, що засвідчують знання, уміння та досвід для ефективного виконання особистісно-професійних функцій відповідно до прийнятих у дошкільній освіті нормативів педагогічної діяльності; конкурентоспроможних, що мають сформоване мотиваційно-ціннісне ставлення до майбутньої професії, готовність до інтеракції та застосування інтерактивних педагогічних технологій; здатних до самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення; та процес «формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності» як процес, що спрямований на інтеграційний розвиток різних особистісних структур майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти, що утворюють взаємозв'язки, які сприяють забезпеченню та актуалізації всіх мобілізаційних ресурсів особистості, зовнішньої і внутрішньої активності, упровадженню інтеракції, суб'єкт-суб'єктну взаємодію, що уможливають застосування інтерактивних педагогічних технологій в освітньому процесі закладів освіти, потребу розвивати професійні інтереси, здібності до професійної діяльності.

Вагомим здобутком дисертантки є обґрунтовані педагогічні умови формування готовності майбутніх педагогів ЗДО до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності, зокрема активізація та інтеракція викладачів і студентів та запровадження системності самоосвіти під час фахової підготовки майбутніх педагогів ЗДО; створення необхідної інноваційної, інформаційної, матеріально-технічної бази для забезпечення зв'язку теорії й практики; формування готовності майбутніх педагогів під час освітнього процесу та виробничої педагогічної практики у поєднанні з професійною діяльністю.

Цінним, на наш погляд, є розроблення моделі формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності. Модель утворюють такі блоки та їх складники: методологічно-цільовий (мета, завдання, підходи, принципи); змістово-процесуальний (етапи, зміст, форми, методи, технології); оцінно-результативний блоки (діагностичний інструментарій, критерії, показники, рівні, результат).

Особливого схвалення заслуговує застосування інтерактивних педагогічних технологій для досягнення визначених педагогічних умов, таких як: освітньо-навчальні («Що було б, якби ...», «Історія із чарівної скриньки», «Турбота про ...», «Придумай запитання (відповідь)», «Хмарочос», «Метод фокальних об'єктів», «Цифри-сусіди», «Світ геометричних фігур»); діяльнісно-виховні («Чарівний клубок – знайомство», «Привітання», «Павутина», «Що я люблю робити?», «Мандрівка», «Вітання», «Добрі вчинки» тощо); соціально-

взаємодіючі («Свіча», «Добре – погано», «Комплімент», «Дитина дня» та інші); творчо-розвивальні («Фентезі малюнки», «Очевидний надпис», «Історія з продовженням», «Карти Проппа», «Мозковий штурм (атака)», «Карусель», «Акваріум», «Логіки світу» та ін.). Запроваджено інтерактивні методи – моделювання казкової реальності, створення креативних проєктів, «бліц-дискусію», «мозковий штурм», «банк ідей», «мікрофон», рольове інсценування, проєктування, інтелектуальну розминку, імітаційні та ділові ігри, аналіз педагогічних ситуацій; інноваційні форми – проблемну лекцію, лекцію із попередньо запланованими помилками, лекція-диспут, лекцію-прес-конференцію, лекцію-візуалізацію, практичні заняття, тренінг комунікативності, рефлексивну бесіду, творчі завдання, вебінари, відеолекторії, форуми.

Запропоновано інноваційні форми: інтелектуальний практикум, відеолекторії, презентації, заняття із застосування інтерактивних педагогічних технологій з використанням ноутбука, комп'ютера, планшета або телевізора, інтерактивної дошки; інтерактивні методи: дискусію, «карусель», «акваріум», рольові ігри (інсценування), рольове проєктування. Застосовано здоров'язбережувальні технології (аромотерапію) тощо.

3. Нові факти одержані здобувачем.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *вперше* розроблено та апробовано педагогічні умови формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності (активізація й інтеракція викладачів і студентів та запровадження системності самоосвіти у фахову підготовку майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти; створення необхідної інноваційної, інформаційної, матеріально-технічної бази для забезпечення зв'язку теорії й практики; формування готовності майбутніх педагогів під час освітнього процесу та виробничої педагогічної практики в поєднанні з професійною діяльністю); розроблено модель формування готовності майбутніх педагогів ЗДО до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності, яка складається з таких блоків: методологічно-цільового (мета, завдання, підходи, принципи), змістово-процесуального (етапи, зміст, форми, методи, технології), оцінно-результативного (діагностичний інструментарій, критерії, показники, рівні, результат).

Уточнено ключові поняття дослідження: «готовність майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності», «формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності», критерії (мотиваційно-цільовий, пізнавально-когнітивний, технологічно-діяльнісний) та рівні готовності (високий, середній, низький). *Удосконалено* форми та методи професійної підготовки майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти;

Подальшого розвитку зазнав процес формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності на засадах суб'єкт-суб'єктної

взаємодії та інтеракції; науково-методичні засади реалізації в освітньому процесі інтерактивних педагогічних технологій.

4. Сутність обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Науковий апарат дослідження відповідає вимогам до кандидатських робіт і спрямований на розв'язання поставлених завдань. Авторка чітко визначила мету, об'єкт, предмет, гіпотезу та завдання дослідження, що стало основою наукового пошуку й вплинуло на його результати.

Наукові положення, висновки і пропозиції дисертаційного дослідження Кучай Алли Іванівни сформульовано чітко, логічно, послідовно, є аргументованими і змістовними. Позитивне враження справляє застосування комплексу взаємодоповнюючих методів наукового педагогічного дослідження: *теоретичних: аналіз, синтез, узагальнення* – для обґрунтування концептуального апарату дослідження; *емпіричних: діагностичні (анкетування, тестування, інтерв'ювання, бесіда)* – з метою виявлення рівнів готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності; моделювання з метою розробки моделі формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності; експериментальні (педагогічний експеримент: констатувальний, формувальний і контрольний) для перевірки ефективності розробленої моделі та системи роботи над формуванням готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій під час фахової підготовки; *статистичні* – математичної статистики (статистична обробка показників, виявлення їхньої вірогідності та достовірності), що забезпечує кількісний та якісний аналіз емпіричних даних.

Аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження, Зміст роботи відповідає поставленій меті і завданням дослідження.

5. Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Результати дослідження Кучай Алли Іванівни мають практичне значення для розв'язання завдань формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності. Дослідниця розробила та апробувала діагностичну методику для вивчення рівня готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності, оновила зміст дисциплін «Педагогіка дошкільна (з педагогікою раннього віку та історією педагогіки)», «Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень», «Педагогічні технології в ЗДО та школі», «Теорія та методика розвитку рідної мови дітей дошкільного віку», «Інноваційні педагогічні технології в освіті», модель формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності. Розробила спецсеминар «Формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності», навчально-методичні рекомендації та електронний посібник

«Застосування інтерактивних педагогічних технологій в освітньому процесі закладів дошкільної освіти».

Основні положення, результати й висновки можуть бути використані у закладах вищої освіти під час викладання курсів, написання монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, проведенні подальших наукових досліджень із проблем вдосконалення освітнього процесу підготовки майбутніх педагогів ЗДО до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності та вихователі ЗДО для покращення освітньої діяльності з дітьми дошкільного віку.

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Підтвердженням практичної значущості дослідження вважаємо упровадження його результатів в освітній процес трьох закладів освіти України, про що засвідчують довідки впровадження.

7. Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому.

Дисертація Кучай Алли Іванівни складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (268 найменувань, з них 7 – іноземною мовою), 18 додатків на 92 сторінках. Загальний обсяг дисертації – 341 сторінка, із них основного тексту – 207 сторінок. Дисертація містить 10 рисунків, 14 таблиць.

Позитивно оцінюємо структурну композицію, її чітко окреслені завдання. Зміст розділів і підрозділів відповідають назві структурних компонентів роботи та переконує у тому, що авторка досягла поставленої мети дослідження й виконала окреслені завдання. Загалом аналіз тексту дисертації, автореферату, публікацій дисертантки дають підстави стверджувати, що подане до захисту дослідження є завершеним, його результати засвідчують наукову новизну, мають теоретичне і практичне значення, пройшли необхідну апробацію у ході обговорень на конференціях.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

До високої позитивної оцінки дисертації вважаємо за необхідне додати деякі зауваження та побажання автору, зокрема:

1. У вступі дисертації та автореферату (с. 22 дисертації та с. 2 автореферату) автор наводить суперечності, що позначаються на процесі формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності. На нашу думку, бажано було б пояснити, чи вдалося автору розв'язати їх у процесі дослідно-експериментальної роботи.

2. Позитивно оцінюючи здійснене автором прогностичне обґрунтування підготовки майбутніх педагогів ЗДО у ЗВО, вважаємо, що цей напрям дослідження потребував би більш детального викладу, з урахуванням євроінтеграційних та глобалізаційних процесів.

3. Науковий інтерес викликають методи самостійної роботи майбутніх педагогів ЗДО із застосування інтерактивних педагогічних технологій в професійній діяльності. Проте, на наш погляд, в тексті дисертації ці методи не знайшли достатнього висвітлення.

4. Схильно оцінюючи (п. 1.3) підхід здобувача до розгляду питання про виконання професійних функцій майбутніми педагогами під час освітнього

процесу у ЗДО, зауважимо, що, на нашу думку, можна було б приділити більше уваги аналізу педагогічних вимог до їхньої діяльності.

5. Під час упровадження першої педагогічної умови (п. 3.2) введено в освітній процес ЗВО спецсеминар «Формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності», який включав просемінари. На нашу думку, доцільно було б винести деякі просемінари у додатки.

У підсумку зазначимо, що висловлені побажання і зауваження не зменшують значної наукової цінності дисертації Кучай Алли Іванівни. Авторка досягла поставленої дослідницької мети, чим зробила вагомий внесок у розширення і збагачення наукового знання про особливості формування готовності майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності.

Загалом зміст дисертації дає підстави стверджувати, що виконане дослідження є ґрунтовним і завершеним внеском в українську педагогічну науку.

9. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових виданнях.

Основні теоретичні дослідження і результати дисертаційного дослідження викладено у 26 публікаціях (1 – у співавторстві), із них: 8 статей відображають основні наукові результати (1 – у зарубіжному фаховому виданні), 14 – апробаційного характеру, 4 – додатково відображають результати дисертації.

10. Ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації.

Структурна композиція дисертації, її зміст, висновки, що викладені також і в авторефераті, повністю відображають основні положення дисертації.

11. ВИСНОВОК: Дисертація Кучай Алли Іванівни «Формування готовності майбутніх педагогів дошкільних навчальних закладів до застосування інтерактивних педагогічних технологій у професійній діяльності», відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, пп. 9, 11, 12, 13, 15 і дає підстави для присудження Кучай Аллі Іванівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, викладач
кафедри початкової освіти
Миколаївського національного університету
імені В.О.Сухомлинського

Т. В. Філімонова

